

КОГАТО БЪЛГАРСКИТЕ И БРИТАНСКИТЕ МЕДИИ КОНСТРУИРАТ „ДРУГИЯ“

Чешмеджиева-Стойчева, Д. (2026). *Критически анализ на българския и британския медиен дискурс за ромите и циганите (съпоставително изследване)* / *(Anti)Gypsyism Now and Then: A Comparative Study of the Bulgarian and the British Media Discourse*.

Асеновци ЕООД. ISBN 978-619-266-115-1, 374 стр.

Нели Тинчева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (България)

Няма да изненадам никого, като кажа, че изследванията върху медийното представяне на етническите малцинства отдавна заемат сериозно място в съвременната хуманитаристика. Затова и всяко ново изследване в тази област трябва не само да докаже актуалността на проблема, но и да предложи различен аналитичен поглед към него. Точно това намираме в книгата на Десислава Чешмеджиева-Стойчева *Критически анализ на българския и британския медиен дискурс за ромите и циганите (съпоставително изследване)* / *(Anti)Gypsyism Now and Then: A Comparative Study of the Bulgarian and the British Media Discourse*. В нея авторката изследва начина, по който българските и британските медии представят ромските, циганските и пътуващите общности, като проследява как чрез езика си медиите конструират, утвърждават и възпроизвеждат определени обществени представи. Но кое прави тази книга по-различна от другите, подобни на нея?

Първото, което привлича вниманието, е, че настоящата монография продължава предишни научни търсения на авторката (виж Чешмеджиева-Стойчева, 2020; Cheshmedhieva-Syoycheva, 2023). Кое не значи, че в новия си

труд тя повтаря вече разработена тема. Напротив, тук изследователката ясно изказва съмненията си, смело отчита влиянието на времето върху социално-езиковите процеси и уверено надгражда постигнатото по-рано чрез използването на по-широка теоретична рамка и на значително по-богат емпиричен материал. По мое мнение подобно изследователско решение е белег за научна зрялост, и то зрялост, демонстрирана на фона на съвременния академичен контекст, в който авторефлексията е не само изключение, а едва ли не признак на слабост.

Второто, което прави тази книга различна, е, че в нея не намираме банално описание на медийни образи. Много по-важен за авторката е въпросът как тези образи възникват, чрез какви езикови и дискурсивни механизми се налагат и защо постепенно започват да се нормализират до степен да изглеждат естествени и общоприети.

Разбира се, монографията е белязана от сравнителния си характер, но тук съпоставянето на българския и британския медиен дискурс не служи единствено за открояване на прилики и разлики между два национални корпуса. То позволява да се проследят както общите механизми на конструиране на *другостта*, така и начините, по които те се променят под въздействието на различни исторически, политически и културни условия. По този начин книгата показва, че антициганските дискурси притежават определени универсални характеристики, но никога не съществуват извън конкретния обществен климат. С други думи, книгата ни показва как, от една страна, в двете медийни среди могат да бъдат разпознати сходни модели на конструиране на образи, които се повтарят независимо от националните граници, но от друга страна, тяхната интензивност и обществена функция се влияят от различни исторически процеси, политически дебати и национални медийни традиции.

Друга особено силна характеристика на труда, която, уви, далеч невинаги присъства в подобни разработки, е неговата теоретическа изчистеност и методологическа последователност. Авторката успешно съчетава критическия дискурсивен анализ, теорията за рамкирането (*frame theory*) и теорията за концептуалната метафора. Макар подобни интердисциплинарни амалгами да се използват често при анализ на дискурс, те рядко водят до действително единна аналитична рамка. Тук различните подходи се допълват органично и работят в обща изследователска логика.

Централно място в теоретичната конструкция заема понятието *одругостяване* (*othering*), което тук – за разлика от други подобни трудове – не се разглежда като статична особеност, а като динамичен процес, чрез който обществото конструира различието. Убедено подкрепям такава интерпретация на понятието *othering*, защото тя измества фокуса от въпроса кои са другите, към далеч по-съществения дискурсен въпрос как определени гру-

пи биват представяни като други. Именно в тази перспектива се проявява и критическият потенциал на изследването. Анализът не се ограничава до описване на медийните текстове, а разкрива механизмите, чрез които те придобиват обществено влияние и участват във формирането на устойчиви обществени представи.

Отлично авторово решение, по мое мнение, е и уметелото съчетаване на количествен и качествен анализ в книгата – още нещо, което рядко наблюдаваме в проучванията по темата. Количественият контент анализ тук позволява да бъдат открити повтарящи се модели в медийните публикации, докато качественият дискурсивен анализ дава възможност тези модели да бъдат интерпретирани в тяхната идеологическа и социална перспектива. Комбинацията между двата подхода осигурява по-пълна картина на медийния дискурс, тъй като съчетава статистическата устойчивост на наблюдаваните явления с тяхното съдържателно тълкуване.

Емпирична основа на труда е създадения от Чешмеджиева-Стойчева корпус от публикации в български и британски печатни медии, който позволява количественото проследяване на устойчиви теми, езикови стратегии и оценъчни практики. Анализът на темите, чрез които медиите представят ромските общности, убедително ни показва, че техният избор от страна на медиите далеч не е случаен. Напротив, той следва устойчиви модели, при които определени социални проблеми многократно се свързват с ромската идентичност. Тези повтарящи се теми, многократно избраните интерпретативни рамки и характерните езикови употреби постепенно оформят и държат живи устойчивите модели на социално възприемане.

Особено ценен във връзка с това авторово разбиране е предложеният ни съпоставителен анализ на българския и британския медиен корпус. Интерес представлява изводът, че британският медиен дискурс в редица случаи предлага по-разнообразна тематична картина във връзка с ромските, циганските и пътуващите общности. Наред с проблемните сюжети, в него по-често присъстват теми, свързани с културата, образованието, политическото участие и защитата на човешките права. В българския медиен контекст подобни аспекти остават значително по-слабо представени, а общественото внимание по-често се насочва към конфликти и социални проблеми.

Сред най-интересните за мен части на монографията е тази, съдържаща анализ на журналистически заглавия, тъй като именно едно заглавие е първата среща на читателя с текста и то, като такова, често задава посоката на възприемането на целия текст. В анализа си авторката показва как чрез подбора на конкретни думи и синтактични структури заглавията предварително извикват в съзнанието стереотипизирани интерпретации на събитието, дискутирано в текста.

Интересна е и частта, посветена на концептуалните метафори, която раз-

крива по-дълбоките когнитивни механизми, чрез които медиите конструират ментално социалната реалност. Тази перспектива значително разширява обхвата на изследването като съчетаването на двата подхода (критическия дискурсен анализ и теорията на концептуалната метафора) ни предлага по-пълно разбиране на връзката между езика, мисленето и произтичащите обществени нагласи.

Както всяко сериозно научно изследване, и тази монография поставя въпроси, които могат да послужат като отправна точка за бъдещи разработки. Един от тези въпроси е свързан със състава на медийния корпус. Включените източници безспорно предоставят достатъчна основа за формулирането на аргументираните в настоящата книга изводи. В същото време, бъдещи изследвания биха могли да разширят анализа чрез включването на по-разнообразен кръг медии, представящи по-репрезентативно пълния спектър от политически позиции както в българската, така и в британската култура.

Бих споменала и въпросът за методологическата прозрачност при анализа на концептуалните метафори. Подобен тип анализ неизбежно включва личностен интерпретативен елемент и именно тази негова черта е сред най-силните страни на качествените хуманитарни изследвания. Но може би полезно би било в бъдещи разработки още по-подробно да бъдат представени критериите, по които се идентифицират концептуалните метафори, използвани в статиите, както и случаите, при които са възможни повече от едно тълкуване при формулирането на самите метафорични трансфери.

В заключение може да се каже, че *Критически анализ на българския и британския медиен дискурс за ромите и циганите (съпоставително изследване)* представлява значим принос към изследванията на медийния дискурс, етническите отношения и процесите на *одругостяване*. Книгата представлява ценен принос към българските и европейските изследвания върху медийното представяне на ромските общности, но и надхвърля рамките на конкретното сравнително изследване и се вписва в по-широкия научен разговор за ролята на езика при конструирането на социалната реалност.

Без съмнение книгата ще представлява интерес както за специалистите по дискурсивни изследвания, медийна комуникация и езикознание, така и за всички изследователи, които се интересуват от въпроса за трудното за анализ, но толкова важно взаимодействие между език и общество.

ЛИТЕРАТУРА

Чешмеджиева-Стойчева, Д. (2020). *Етническият друг: образът на ромите, циганите и пътуващите хора в българския и британския печат*. София: Асеновци.

REFERENCES

- Cheshmedzhieva-Stoycheva, D. (2020). *Etnicheskiyat drug: obrazat na romite, tsiganite i patuvashtite hora v balgarskiya i britanskiya pechat*. Sofia: Asenevtsi.
- Cheshmedzhieva-Stoycheva, D. (2023). Are we still at war with the other: Media language now and then on Roma, Gypsies and Travellers. *Cultural Perspectives: Journal for literary and British cultural studies in Romania*, (28).

WHEN BULGARIAN AND BRITISH MEDIA CONSTRUCT THE “OTHER”

✉ **Prof. Nelly Tincheva, DSc.**

ORCID iD: 0000-0001-7383-5939

Department of British and American Studies
Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Sofia, Bulgaria

E-mail: tincheva@uni-sofia.bg